

них доходів громадян стає однією з передумов розвитку ефективної системи природокористування. Проте нинішній механізм оподатковування фонду оплати праці, який завдяки солідарній системі державного соціального страхування стосується також і підприємств, не стимулює її росту. На наш погляд, соціальна реформа в Україні повинна завершитися перетворенням зборів на соціальне і пенсійне страхування з фіскального інструмента на фінансовий.

Для забезпечення мінімальної величини соціально обґрунтованого рівня забезпеченості найманих працівників база оподатковування (сукупний дохід) прибуткового податку повинна зменшуватися на суму, що не перевищує межі мало забезпеченості, установлені чинним законодавством.

Розподільча функція оподатковування суб'єктів природокористування полягає у використанні отриманих коштів на фінансування потреб всього суспільства. Охорона, відтворення і використання природних ресурсів торкаються не лише окремих суб'єктів господарської діяльності, але й усіх громадян, життєдіяльність яких значною мірою залежить від стану навколишнього природного середовища.

Від того, наскільки успішною буде "екологізація" сучасної податкової системи України, залежить сталий розвиток не лише лісового господарства, але й економічної та соціальної сфери загалом.

Література

1. Закон України "Про систему оподаткування" від 25.06.91 р. № 1251-ХІІ// Відомості Верховної Ради. – 1991, № 39. – С. 510.
2. Мельник С.О. Лісова політика України щодо оподаткування лісового господарства (критичний аналіз)// Наук. вісник УкрДЛТУ: Зб. наук.-техн. праць. – Львів: УкрДЛТУ. – 2001, вип. 11.1. – С. 145-150.
3. Синякевич І.М., Мельник С.О. Лісова політика європейських країн щодо оподаткування лісового господарства (уроки для України)// Наук. вісник УкрДЛТУ: Зб. наук.-техн. праць. – Львів: УкрДЛТУ. – 1999, вип. 9.13. – С. 145-150.
4. Мельник С.О. Принципи реформування лісового господарства України// Регіональна економіка: науково-практичний журнал. – Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України. – 2001, № 4(22). – С. 215-221.
5. Лісовий кодекс України № 3852-ХІІ від 21.01.94 р.// Відомості Верховної Ради. – 1994, № 17. – С. 99.
6. Закон України "Про плату за землю" № 2535-ХІІ від 03.07.92 р.// Відомості Верховної Ради. – 1992, № 38 – С. 560.

УДК 336:502.4

Аспі. А.В. Шлапак – Львівська державна фінансова академія; доц. Ю.І. Грицюк, канд. техн. наук – УкрДЛТУ

ПЛАНУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ТЕРИТОРІЯХ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ

Запропоновано новий підхід щодо планування рекреаційної діяльності установ природно-заповідного фонду. Проаналізовано фактори, які необхідно при цьому враховувати: місткість територій та об'єктів природно-заповідного фонду, рівень розвитку їх рекреаційних інфраструктур, сфер обслуговування відвідувачів та попит на рекреаційні послуги.

*Doctorate A.V. Shlapak – Lvov state academy of finance;
Doc. Yu.I. Gryciuk – USUFWT*

Planning of the recreational activity on the territories of the nature conservation fund

A new approach to the recreational activity planning of nature conservation fund's institutions is proposed. The factors, which must be taken into account – the capacity of the nature conservation fund's territories, the level of development of their recreational infrastructures and demand for recreational services – have been analysed.

Актуальність та мета роботи

Наявність привабливих природних та культурних ресурсів природно-заповідного фонду (ПЗФ) створює основу для розвитку туризму та рекреації відповідної території. Однак навіть невибагливий природно-орієнтовний вид туризму передбачає наявність мінімальних засобів комфортабельності. Відсутність останніх унеможливорює залучення широких кіл рекреантів навіть за наявності унікальних, високоатрактивних, екзотичних і мальовничих природно-заповідних ресурсів.

Саме з цієї точки зору серед інвесторів рекреаційного бізнесу все частіше виникають питання щодо науково обґрунтованого планування рекреаційної діяльності на територіях та об'єктах ПЗФ. Насамперед йдеться про розроблення наукових засад створення найбільш доцільних туристичних чи рекреаційних інфраструктур, що і становить основну мету даної роботи.

Стан природно-заповідного фонду України в умовах трансформації економіки

З часу набуття незалежності України відбулося значне зростання кількості та площі територій та об'єктів ПЗФ, мережа яких на початку ХХІ ст. має важливе значення як запорука сталого розвитку держави. Станом на 01.01.2003 р. ПЗФ України у своєму складі мав 7087 одиниць територій і об'єктів загальною площею 2815,3 тис. га, що становить 4,5 % площі території України (у 1991 році частка заповідності становила 1,9 %). За період з 1992 року по 2003 рік площа ПЗФ України зросла більш ніж удвічі. Відповідно до загальнодержавної програми формування екологічної мережі України площу ПЗФ України передбачено значно збільшити і до 2015 року довести до 10,4 % від площі держави.

Розширення мережі територій та об'єктів ПЗФ безперечно є позитивним зрушенням, однак переважна їх більшість внаслідок кризового стану економіки, дефіциту фінансових ресурсів та відсутності інфраструктурного забезпечення знаходиться у вкрай незадовільному стані. З переходом до ринкових засад господарювання адміністративні методи управління відійшли у минуле, натомість виникла потреба у створенні механізму, який би сприяв розбудові ПЗФ України, стимулював його розвиток, включивши нові механізми взаємодії державних методів регулювання та ринкових сил.

Одним із найважливіших завдань при вирішенні проблеми невиснажливого використання територій та об'єктів ПЗФ є створення системи планування і регулювання рекреаційних навантажень, зокрема визначення допустимих

навантажень на природно-заповідні території при організації туризму, екскурсій, масового повсякденного відпочинку. Останнє неможливе без встановлення науково-обґрунтованих і виважених нормативів рекреаційних навантажень на природні комплекси ПЗФ. Проте, нами з'ясовано [9], що наявні на даний час нормативи, що лімітують рекреаційні навантаження на природні комплекси, не становлять єдиної системи.

На наш погляд планування рекреаційного використання територій та об'єктів ПЗФ має передбачати виконання таких основних заходів [6]:

- інвентаризацію потенційних територій та об'єктів рекреації (видів флори і фауни, археологічних, історичних, культурних, геологічних та інших визначних пам'яток);
- виявлення цільових категорій відвідувачів територій та об'єктів ПЗФ, визначення доцільності видів відпочинку, туризму;
- аналіз рівня розвитку рекреаційної інфраструктури територій та об'єктів ПЗФ;
- розроблення системи плати за відвідування територій та об'єктів ПЗФ, а також надання відповідних послуг;
- оцінку доцільності господарського використання відповідних природних ресурсів (мисливських, рибацьких, лікувальних тощо) внаслідок створення умов для рекреації;
- прогноз ступеню уразливості екосистем і можливих екологічних перешкод під час розвитку рекреації;
- розроблення планів розвитку рекреації та туристичної інфраструктури (робота з місцевим населенням, підготовка екскурсіводів, рекламно-інформаційне та кадрове забезпечення, маркетинг та просування туристичних продуктів).

Створення найбільш доцільної туристичної чи рекреаційної інфраструктури сприяє: розвитку та збереженню природно-заповідних територій; задоволенню різноманітних потреб місцевого населення та приїжджих відвідувачів (туристично-рекреаційних, оздоровчих, освітньо-виховних, просвітницьких тощо) як на даний момент, так і на довгострокову перспективу; підвищенню дохідності від використання територій та ресурсів ПЗФ задля забезпечення їх власного функціонування розвитку. Поряд з тим забезпечується створення додаткових робочих місць для місцевого населення, збільшення доходів місцевого та державного бюджетів.

Туристична інфраструктура є основою розвитку організованих видів рекреації. Вона запобігає неконтрольованому розширенню туристичної діяльності на територіях та об'єктах ПЗФ, яка нерідко призводить до порушень природного і культурного середовища, а в окремих випадках до погіршення умов життя місцевого населення.

Найбільш поширеним на територіях та об'єктах ПЗФ є туристично-пізнавальний тип природокористування, який сприяє розвитку інтелектуальних та духовних сил людини, її вихованню та залученню до природних і культурних цінностей. Використання туристично-пізнавального типу природокористування пов'язане зі значними, але нетривалими за часом рекреаційними навантаженнями на природні комплекси та об'єкти культурної спадщини. Для ефективного його розвитку необхідна розвинута інфраструктура: розгалужена та облаштована мережа доріг, доріжок, стежок, інженерні комунікації, система зв'язку, наявність комплексу об'єктів життєвого забезпечення та відновлення

сил тощо. Надання максимально повного комплексу послуг для відвідувачів є запорукою успішного функціонування установ ПЗФ.

До туристичних інфраструктур установ ПЗФ належить сукупність об'єктів та засобів розміщення туристів, транспорту, харчування, розваг, а також природних, історичних, соціальних, культурних об'єктів та пам'яток у межах установ. Елементами туристичної інфраструктури та облаштування є: готелі, кемпінги та гостьові будинки при адміністраціях установ ПЗФ; туристичні бази природно-заповідних установ; інші готелі, кемпінги, гостьові будинки та туристичні бази (приватних власників); рекреаційні пункти; наметові містечка; лісові кордони; екологічні стежки й еколого-пізнавальні маршрути; шлагбауми; піші, кінні та лижні маршрути; автостоянки; в'їзди; місця тимчасового відпочинку, у тому числі обладнані місця для пікніків; перехідні містки; облаштування зон питних джерел; панно та інформаційні щити; вказівні знаки; підвісні канатні лінії; оглядові майданчики, у тому числі скради для спостереження за тваринами; лісові меблі; етнографічні мініготелі; туалети; очисні споруди; мисливські будиночки; сміттєзбірники тощо.

Щодо удосконалення фінансово-економічного механізму використання і відтворення природно-заповідного фонду

Одним із найважливіших завдань при вирішенні проблеми невиснажливого використання територій та об'єктів ПЗФ є створення системи планування і регулювання рекреаційних навантажень, зокрема визначення допустимих навантажень на природно-заповідні території при організації туризму, екскурсій, масового повсякденного відпочинку. Останнє неможливе без встановлення науково-обґрунтованих і виважених нормативів рекреаційних навантажень на природні комплекси ПЗФ. Проте, існуючі на даний час нормативи, що лімітують рекреаційні навантаження на природні комплекси, не становлять єдиної системи.

Нормативи рекреаційних навантажень на природні комплекси використовуються як один з критеріїв функціонального зонування територій ПЗФ, при плануванні діяльності установ ПЗФ, визначенні обсягів робіт для облаштування та благоустрою відповідних зон, при дослідженні рекреаційного впливу, як основа при розрахунках лімітів рекреаційного використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів ПЗФ.

Для ефективного планування рекреаційної діяльності установ ПЗФ нами розроблено імітаційну економіко-математичну модель [3], за допомогою якої можна оптимізувати використання і відтворення природно-заповідних рекреаційних ресурсів. Адаптація моделі до конкретних ПЗФ здійснюється через систему обмежень екологічного та господарського характеру [2, 4], а саме, обмеження на місткість територій та об'єктів ПЗФ, на рівень розвитку їх рекреаційних інфраструктур, сфер обслуговування відвідувачів та попит на рекреаційні послуги. Розглянута нижче модель призначена для максимізації очікуваного прибутку установи ПЗФ шляхом надання оптимальних видів рекреаційних послуг [7].

Таким чином, при виборі установою ПЗФ оптимальних видів рекреаційних послуг максимум очікуваного прибутку буде складатися з таких структурних компонентів, грн./день

$$\sum_{i=1}^{N^e} p_i^{(t,d)} \cdot w_i^{(d)} + \sum_{f=1}^{F^e} k_f^{(t,d)} \sum_{i=1}^{N^e} n_{fi}^{(d)} + \sum_{j=1}^{J^{pn}} o_j^{(t,d)} \cdot n_j^{pn} \rightarrow \max : t \in T; d \in M^d, \quad (1)$$

де: T – категорії періодів відпочинку (літній, осінній, зимовий, весняний);
 N^e – категорії відвідувачів (дорослі, діти, пільгові категорії);
 M^d – категорії днів відпочинку (будні, вихідні, святкові);
 $\overline{p_i^{(t,d)}} = \{p_i^{(t,d)}, i = \overline{1, N^e}\} : t \in T; d \in M^d$ – фактична кількість відвідувачів i -ої категорії, що знаходяться на території чи біля об'єктів ПЗФ у d -ту категорію дня відпочинку для t -го періоду, люд.;
 $\overline{w_i^{(d)}} = \{w_i^{(d)}, i = \overline{1, N^e}\} : d \in M^d$ – вхідна плата для відвідувачів i -ої категорії в d -ту категорію дня відпочинку, грн.;
 N^e – види екскурсійних послуг;
 $\overline{k_f^{(t,d)}} = \{k_f^{(t,d)}, f = \overline{1, N^e}\} : t \in T; d \in M^d$ – кількість екскурсійних послуг f -го виду, що надається відвідувачам у d -ту категорію дня відпочинку для t -го періоду, од.;
 $\overline{\Pi_f^{(d)}} = \{\Pi_f^{(d)} = \{n_{fi}^{(d)}, i = \overline{1, N^e}\}, f = \overline{1, F^e}\} : d \in M^d$ – прибуток від надання екскурсійних послуг f -го виду відвідувачам i -ої категорії, що знаходяться на території чи біля об'єктів ПЗФ у d -ту категорію дня відпочинку, грн.;
 J^{pn} – види рекреаційних послуг;
 $\overline{o_j^{(t,d)}} = \{o_j^{(t,d)}, j = \overline{1, J^{pn}}\} : t \in T; d \in M^d$ – обсяг j -ої рекреаційної послуги: катання на човнах, катамаранах, конях, кареті тощо (у т.ч. по сфері обслуговування відвідувачів: кафе, готель, ресторан, стоянка тощо), наданої у d -ту категорію дня відпочинку для t -го періоду, од.;
 $\overline{\Pi_j^{pn}} = \{n_j^{pn} = u_j^{pn} - z_j^{pn}, j = \overline{1, J^{pn}}\}$ – прибуток від j -ої рекреаційної послуги, наданої у d -ту категорію дня відпочинку, грн.

Система обмежень запропонованої моделі враховує наявні можливості кожного з її структурних компонентів [6, 8, 9].

1. Фактична кількість відвідувачів територій та об'єктів ПЗФ обмежена:

- місткістю територій та об'єктів ПЗФ, що не надають екскурсійні послуги

$$\sum_{i=1}^{N^e} p_i^{(t,d)} \leq Q^{(t)} : t \in T; d \in M^d; \quad (2)$$

- пропускними спроможностями екологічних стежок, туристичних маршрутів і паркових комплексів, які надають екскурсійні послуги

$$\sum_{i=1}^{N^e} p_i^{(t,d)} \leq E^{(t)} : t \in T; d \in M^d. \quad (3)$$

Тому

$$\sum_{i=1}^{N^e} p_i^{(t,d)} \leq \min\{Q^{(t)}; E^{(t)}\} : t \in T; d \in M^d. \quad (4)$$

Місткість територій та об'єктів ПЗФ для t -го періоду, що не надають екскурсійні послуги, визначається за такою формулою, люд./день:

$$Q^{(t)} = \sum_{g=1}^{G^p} s_g \cdot r_g^{(f,h)} + \sum_{j=1}^{J^m} \left(t_j^{(t)} - \frac{l_j^m}{v_j^{(t)}} \right) \cdot c_j^e \cdot v_j^{(t)}, \quad (5)$$

де: $\overline{R^{(f,h)}} = \{r_g^{(f,h)}, g = \overline{1, G^p}\}$; $h \in H$; $f \in F$ – норма рекреаційного навантаження для g -го ландшафтного району з f -им ступенем стійкості природних комплексів та h -ою стадією рекреаційної дигресії, люд.-день/га;
 $\overline{S} = \{s_g, g = \overline{1, G^p}\}$ – площа g -го ландшафтного району, га;
 $\overline{T^{(t)}} = \{t_j^{(t)}, j = \overline{1, J^m}\}$; $t \in T$ – тривалість відкритого j -го маршруту для t -го періоду, год;
 $\overline{L^m} = \{l_j^m, j = \overline{1, J^m}\}$ – довжина відкритого j -го маршруту, км;
 $\overline{V^{(t)}} = \{v_j^{(t)}, j = \overline{1, J^m}\}$; $t \in T$ – швидкість руху відвідувачів j -им маршрутом для t -го періоду, км/год;
 $\overline{C^e} = \{c_j^e, j = \overline{1, J^m}\}$ – щільність відвідувачів на j -му маршруті, люд./км;
 $\sum_{j=1}^{J^m} \left(t_j^{(t)} - \frac{l_j^m}{v_j^{(t)}} \right) \cdot c_j^e \cdot v_j^{(t)}$ – пропускна спроможність маршрутів не екскурсійного типу, люд./день.

Пропускна спроможність паркових комплексів екскурсійного типу визначається за такою формулою, люд./день

$$E^{(t)} = \frac{m^{\pm\Delta} \cdot g^{(t)}}{G^{\pm\Delta}} \cdot (n - k \cdot (n - 1)), t \in T, \quad (6)$$

де: $m^{\pm\Delta}$ – середня кількість людей в екскурсійній групі, люд.;
 $g^{(t)}$, $t \in T$ – тривалість робочого дня об'єкту огляду для t -го періоду, год.;
 $G^{\pm\Delta}$ – тривалість огляду основних композиційних вузлів парку по екскурсійному маршруту, год.;
 n – одночасна кількість екскурсійних груп у парку, шт.;
 k – коефіцієнт, який враховує необхідний розрив у часі між екскурсійними групами, в частках год.

2. Фактична кількість екскурсійних послуг, що може бути надана у день відпочинку, обмежена:

- кількістю екскурсіводів

$$\sum_{f=1}^{N^e} k_f^{(t,d)} \leq \sum_{f=1}^{N^e} u_f^{(t,d)} \cdot m_f^e; t \in T; d \in M^d; \quad (7)$$

- попитом відвідувачів на екскурсійні послуги

$$\sum_{f=1}^{N^e} k_f^{(t,d)} \leq \sum_{f=1}^{N^e} y_f^{(t,d)}; t \in T; d \in M^d. \quad (8)$$

Тоді

$$\sum_{f=1}^{N^e} k_f^{(t,d)} \leq \min \left\{ \sum_{f=1}^{N^e} u_f^{(t,d)} \cdot m_f^e; \sum_{f=1}^{N^e} y_f^{(t,d)} \right\}; t \in T; d \in M^d, \quad (9)$$

де: $\overline{U^{(t,d)}} = \{u_f^{(t,d)}, f = \overline{1, N^e}\}: t \in T; d \in M^d$ – кількість екскурсоводів, що проводять екскурсії f -го виду у d -ту категорію дня відпочинку t -го періоду, шт.;
 $\overline{M^e} = \{m_f^e, f = \overline{1, N^e}\}$ – кількість екскурсійних послуг f -го виду, що може надати у день один екскурсовод, шт.;
 $\overline{Y^{(t,d)}} = \{y_f^{(t,d)}, f = \overline{1, N^e}\}: t \in T; d \in M^d$ – попит на екскурсійні послуги f -го виду у d -ту категорію дня відпочинку для t -го періоду, шт.

Прибуток від надання екскурсійних послуг f -го виду відвідувачам i -ої категорії, що знаходяться на території чи біля об'єктів ПЗФ у d -ту категорію дня відпочинку, грн.

$$n_{fi}^{(d)} = \begin{cases} \theta_{f,\min}^{(d)} - (w_i^{(d)} \cdot k) - v_f^e, & \text{для } k \leq 4 \\ z_f^e \cdot (u_{fi}^{ex} - w_i^{(d)}) - v_f^e, & \text{для } k \geq 5 \end{cases} \quad (10)$$

де: $\overline{B_{\min}^{(d)}} = \{\theta_{f,\min}^{(d)}, f = \overline{1, N^e}\}: d \in M^d$ – мінімальна вартість екскурсійних послуг f -го виду для групи відвідувачів з обмеженою кількістю осіб у d -ту категорію дня відпочинку, грн.;
 $\overline{V^e} = \{v_f^e, f = \overline{1, N^e}\}$ – середні витрати за надання екскурсійних послуг f -го виду, грн.;
 $\overline{Z^e} = \{z_f^e, f = \overline{1, N^e}\}$ – фактична кількість осіб у групі відвідувачів, що отримують екскурсійні послуги f -го виду, шт.;
 $\overline{\Pi^{(d)}} = \{\Pi_f^{(d)} = \{u_{fi}^{(d)}, i = \overline{1, N^e}\}, f = \overline{1, F^e}\}: d \in M^d$ – середня ціна за надання екскурсійних послуг f -го виду для відвідувачів i -ої категорії у d -ту категорію дня відпочинку, грн.;
 $\overline{W^{(d)}} = \{w_i^{(d)}, i = \overline{1, N^e}\}: d \in M^d$ – вартість вхідної плати для відвідувачів i -ої категорії в d -ту категорію дня відпочинку, грн.;
 k – розрахункова кількість осіб в екскурсійній групі, шт.

3. Обсяг надання рекреаційних послуг обмежений:

- рівнем розвитку рекреаційної інфраструктури

$$o_j^{pn} \leq k_j^{po} \cdot n_j^{\pm\Delta}, j = \overline{1, J^{pn}}; \quad (11)$$

- попитом рекреантів

$$o_j^{(t,d)} \leq d_j^{(t,d)}, j = \overline{1, J^{pn}}: t \in T; d \in M^d. \quad (12)$$

Тоді $\overline{O^{(t,d)}} = \{o_j^{(t,d)} = \min\{k_j^{po} \cdot n_j^{\pm\Delta}; d_j^{(t,d)}\}, j = \overline{1, J^{pn}}\}: t \in T; d \in M^d, \quad (13)$

де: $\overline{K^{po}} = \{k_j^{po}, j = \overline{1, J^{pn}}\}$ – кількість рекреаційного обладнання (інвентарю) для j -го виду рекреаційних послуг, шт.;
 $\overline{N^{\pm\Delta}} = \{n_j^{\pm\Delta}, j = \overline{1, J^{pn}}\}$ – змінність використання рекреаційного обладнання (інвентарю) у d -ту категорію дня відпочинку, од.;
 $\overline{D^{(t,d)}} = \{d_j^{(t,d)}, j = \overline{1, J^{pn}}\}: t \in T; d \in M^d$ – попит на j -ту рекреаційну послугу у d -ту категорію дня відпочинку для t -го періоду, од.

Функція мети (1) визначає вимогу отримання максимального прибутку, який можна одержати шляхом надання оптимального набору рекреаційних послуг як особливого виду "продукції" ПЗФ. Умови (4, 9, 13) утворюють систему обмежень екологічного та господарського характеру моделі. За допомогою розрахункових формул (5, 6, 10) визначають окремі показники моделі.

Процес розрахунку оптимального набору рекреаційних послуг за допомогою запропонованої імітаційної економіко-математичної моделі передбачає виконання таких основних дій. Насамперед необхідно визначитися зі змінними факторами та діапазонами їх варіювання, які будуть характеризувати набір відповідних рекреаційних послуг. За кількістю змінних факторів необхідно вибрати план експерименту та розробити методику його проведення [5]: одно- чи багатфакторний, повний чи дробовий факторний експеримент тощо. Після проведення розвідувальних спостережень, перевірки вихідної величини на нормальність її розподілу, а також визначення кількості дубльованих спостережень потрібно провести основний експеримент. Виконання статистичного оброблення отриманих результатів спостережень, розрахунку коефіцієнтів регресії математичної моделі, а також перевірки її на адекватність [1] є черговим етапом такого дослідження. Після детального аналізу отриманих результатів необхідно прийняти науково обґрунтовані рішення про доцільність надання певних видів рекреаційних послуг з метою оптимізації прибутку установ ПЗФ. Безумовно, запропонована оптимізаційна модель повинна розглядатися як попередня і така, що потребує апробації і подальшого удосконалення.

Висновки

Запропоновано новий науково обґрунтований підхід щодо планування рекреаційної діяльності установ ПЗФ, яка враховує ландшафтне районування, типи ландшафтів, стадії рекреаційної дигресії та ступені стійкості природних комплексів до рекреаційних навантажень. Розроблено економіко-математичну модель оптимізації використання і відтворення природно-заповідних рекреаційних ресурсів з урахуванням ємності територій та об'єктів ПЗФ, рівня розвитку їх рекреаційних інфраструктур, сфер обслуговування відвідувачів та попиту на рекреаційні послуги.

Література

1. Гихман И.И., Скороход А.В., Ядренко М.И. Теория вероятности и математическая статистика. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Выща шк., 1988. – 439 с.
2. Ланкастер К. Математическая экономика. – М.: Сов. радио, 1972. – 243 с.
3. Молчанов А.А. Моделирование и проектирование сложных систем. – К.: Выща шк. Головное изд-во, 1988. – 359 с.
4. Перепелицкий С.Н. Экономико-математические методы и модели в планировании и управлении на предприятиях лесной промышленности: Учебн. для вузов. – М.: Лесн. пром-сть, 1989. – 360 с.
5. Шеннон Р. Имитационное моделирование систем – искусство и наука. – М.: Мир, 1978. – 418 с.
6. Шлапак А.В. Джерела фінансового забезпечення Карпатського національного природного парку та їх особливості// Наук. вісник УкрДЛТУ: Економіка, планування і управління в лісовиробничому комплексі. – Львів: УкрДЛТУ. – 2003, вип. 13.4. – С. 247-256.

7. **Шлапак А.В.** Економічне обґрунтування фінансового стану дендрологічного парку "Софіївка" НАН України// Наук. вісник УкрДЛТУ: Лісівницькі дослідження в Україні. – Львів: УкрДЛТУ. – 2002, вип. 12.4. – С. 346-349.

8. **Шлапак А.В.** Фінансове забезпечення функціонування і розвитку дендрологічного парку "Софіївка" НАН України// Лісове господарство, лісова, паперова і деревообробна промисловість: Міжвід. наук.-техн. зб. – Львів: УкрДЛТУ. – 2002, вип. 27. – С. 139-144.

9. **Шлапак А.В.** Шляхи покращення фінансового стану дендрологічного парку "Олександрія" НАН України// Наук. вісник УкрДЛТУ: Економіка, планування і управління в лісовиробничому комплексі. – Львів: УкрДЛТУ. – 2003, вип. 13.2. – С. 225-232.

УДК 339.13

Аспірт. А.Ю. Колесниченко – Львівська КА

МОДЕЛЮВАННЯ УЗАГАЛЬНЮЮЧИХ ПОКАЗНИКІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Визначено підходи до систематизації показників соціально-економічної ефективності функціонування підприємства. Розглянуто галузеві, ресурсні та елементні особливості моделювання показників ефективності. Критично оцінено систему узагальнення ефективності господарсько-фінансової діяльності підприємства.

Doctorate A.Yu. Kolesnichenko – Commercial Academy of Lviv

Modelling of Generalizing Indices of Social and Economic Effectiveness of Enterprise Functioning

The article focuses on systematization of indices showing social and economic effectiveness of enterprise functioning. Modelling of effectiveness indices is considered from the viewpoint of its branch, resource and element peculiarities. The article provides critical evaluation of the generalization system of enterprise's economic and financial activity effectiveness.

Вступ. Організація процесу вимірювання суми та рівня ефективності діяльності суб'єкта господарської діяльності методологічно пов'язана із визначенням критерію і формуванням відповідної йому системи показників. Критерій вимірювання – це головна порівняльна ознака пізнання суті ефективності господарської діяльності, відповідно до якого здійснюється кількісна оцінка рівня цієї ефективності.

Суть проблеми росту ефективності виробництва (діяльності) полягає в тому, щоб на кожну одиницю витрат ресурсів (трудових, матеріальних, фінансових) досягати максимально можливого збільшення обсягу валової реалізації (доходу, прибутку). Макроекономічним критерієм ефективності виробництва (діяльності) є зростання продуктивності суспільної (живої та уречевленої) праці. Кількісна визначеність і зміст критерію відображаються в конкретних показниках ефективності виробничо-господарської та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

Визначення економічної ефективності підприємницької діяльності має спиратися на власну методичну основу. В Україні не відомо офіційної і загальновизнаної методики комплексної оцінки результатів різних видів підприємницької діяльності. На практиці орієнтуються на окремі положення та показники означеної методики.